Konferencja
dedykowana pamięci
prof. Elżbiety Tarkowskiej,
badaczki czasu,
kultury i ubóstwa

Zrozumieć biednego –

15-16.10.2026

gdzie jesteśmy 25 lat później?

Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
Szczęśliwicka 40, Warszawa
www.aps.edu.pl

Akademia
Pedagogiki
Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
rok założenia 1922

Konferencja „Zrozumieć biednego...” to nie tylko okazja do rozmowy o książce "Zrozumieć biednego: o dawnej i obecnej biedzie w Polsce" (2000) Elżbiety Tarkowskiej, której koncepcje do dziś inspirują badaczy i badaczki ubóstwa oraz wykluczenia społecznego. To nie tylko sposób upamiętnienia Profesor Tarkowskiej w 10 rocznicę jej śmierci. To przede wszystkim przestrzeń społecznego i symbolicznego zatrzymania się nad tym, co w Polsce zmieniło się przez te ćwierć wieku – a co pozostało niezmienne – w naszym rozumieniu biedy, w sposobie mówienia o niej i w realiach życia tych, których ona dotyka.

Główną ideą konferencji jest stworzenie przestrzeni do spotkania, rozmowy i wspólnego namysłu osób zaangażowanych na co dzień w badanie, opisywanie, rozumienie i przeciwdziałanie biedzie. Zapraszamy więc do tej dyskusji przedstawicieli świata nauki, akademików, teoretyków i badaczy, ale również osoby pracujące w instytucjach pomocy społecznej, organizacjach pozarządowych, działaniach streetworkingowych, wspólnotach lokalnych.

Chcemy, aby konferencja była miejscem wymiany perspektyw teoretycznych, instytucjonalnych i praktycznych – opartą na uważnym słuchaniu i próbie głębszego zrozumienia tych problemów. Zależy nam na rozmowie, która nie zatrzyma się na analizie danych, lecz dotknie języka, emocji, systemowych barier, kwestii podmiotowości i godności osób doświadczających biedy i wykluczenia społecznego. Mamy nadzieję, że tylko wtedy możliwa jest realna zmiana – w sferze dyskursu, poprzez dekodowanie stereotypów i odrzucenie obrazu biedy jako rezultatu indywidualnych niepowodzeń jednostki, ale także w działaniu: w podejściu instytucji, w codziennej praktyce pomocowej i w świadomości społecznej.

Innymi słowy, chcemy pokazać, że bieda nie jest wyborem jednostki, lecz rezultatem złożonych, strukturalnych procesów oraz że to właśnie one powinny być przedmiotem naszej wspólnej refleksji.

Projekt finansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach Programu Wektory Nauki.

PROGRAM KONFERENCJI

15.10.2026 – Dzień I

9:30–9:50 Otwarcie konferencji

Powitanie uczestników przez organizatorów i partnerów wydarzenia

9:50–11:20 Sesja plenarna I

Bieda jako wyzwanie dla spójności społecznej –
prof. Anna Giza

„Zrozumieć biednego". Ćwierć wieku badania ubóstwa w Polsce –
prof. Jolanta Grotowska-Leder

Polityka społeczna wobec biedy: między redystrybucją a reprodukcją –
dr hab. Ryszard Szarfenberg, prof. UW

11.20–11.40 Przerwa kawowa

11:40-13:10 Równoległe sesje tematyczne

Sesja I: ***Społeczno-ekonomiczne aspekty ubóstwa***
moderowanie: **Paulina Bunio-Mroczek** (Uniwersytet Łódzki), **Joanna Zalewska** (Akademia Pedagogiki Specjalnej)

Paulina Żuławnik (Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom), *Ukryte ubóstwo, performatywność dobrostanu i koszt uczestnictwa społecznego w erze ekonomii doświadczeń i cyfrowej architektury rzeczywistości*
Mariola Racław (Uniwersytet Warszawski), *Dorosłość podatna na zranienie*
Marianna Zielińska (Uniwersytet Warszawski), *Zrozumieć biedę przez wskaźniki? O polityczności pomiaru ubóstwa*
Konrad Chwedczuk (Akademia Pedagogiki Specjalnej), *Psychologiczne i pedagogiczne konsekwencje ubóstwa w procesie reprodukcji wykluczenia społecznego – perspektywa 25 lat zmian w Polsce*

Sesja II: ***Aspekty demograficzne ubóstwa***
moderowanie: **Paweł Kubicki** (Szkoła Główna Handlowa), **Danuta Duch-Krzystoszek** (Akademia Pedagogiki Specjalnej)

Danuta Życzyńska-Ciołek (IFiS PAN), *(R)ewolucja emerytalna a ryzyko ubóstwa w starszym wieku*
Michał Gulczyński (Europejski Instytut Uniwersytecki), *Umieralność mężczyzn, wdowienie i feminizacja biedy wśród osób starszych*
Izabela Kaźmierczak-Kałużna (Uniwersytet Zielonogórski), *Zrozumieć biedę przez wskaźniki? O polityczności pomiaru ubóstwa*
Beata Szluz (Uniwersytet Rzeszowski), *Proces starzenia się społeczeństwa i deinstytucjonalizacji usług społecznych dla osób starszych w województwie podkarpackim*

Sesja III: ***Nowe konteksty ubóstwa: ubóstwo energetyczne, ubóstwo ekologiczne i wykluczenie cyfrowe***
moderowanie: **Dominik Owczarek** (Instytut Spraw Publicznych), **Barbara Pasamonik** (Akademia Pedagogiki Specjalnej)

Rafał Bakalarczyk (Uniwersytet Warszawski), *Opiekunowie nieformalni w obliczu problemu ubóstwa energetyczno-ekologicznego*
Kamil Jan Margielewicz (Akademia Górnośląska), *Ubóstwo ekologiczne w XXI wieku. Perspektywa obszaru Indo-Pacyfiku*
Anna Turner, Marcin Zieliński (IFiS PAN), *Długofalowe uwarunkowania wykluczenia cyfrowego w Polsce. Analiza danych panelowych 2003–2023*
Edyta Umańska (Uniwersytet SWPS), **Urszula Szczepankowska-Bednerek** (Politechnika Warszawska), *Nowe ubóstwo relacyjne? Zarządzanie procesami geopartycypacji a wytwarzanie cyfrowych barier w codziennym doświadczeniu starości*

Sesja IV: ***Osoby doświadczające ubóstwa, rynek pracy i organizacja zasobów***
moderowanie: **Julia Kubisa** (Uniwersytet Warszawski), **Justyna Zielińska** (Akademia Pedagogiki Specjalnej)

Piotr Bidner (IFiS PAN), *Gdy praca przestaje chronić: zdalność, AI i kruchość bezpieczeństwa zatrudnienia w pracy biurowej*
Magdalena Stankowska, Marta Mikołajczyk (Akademia Pedagogiki Specjalnej), *„Kiedyś były dwie pensje, a teraz tylko moja". Ubóstwo w rodzinach samodzielnych matek*
Veronika Białek (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), *Płaca minimalna, maksimum złudzeń. Polska i Włochy wobec ubóstwa pracujących w świetle prawa pracy*
Kutyło Łukasz (Uniwersytet Łódzki), *Życiowe błądzenie jako poszukiwanie społecznej formy. Studium przypadku osoby doświadczającej ubóstwa*

13:10-14:00 Przerwa lunchowa

14:00-15:30 Równoległe sesje tematyczne

Sesja V: ***Wojna w Ukrainie a ryzyko ubóstwa wśród osób uchodźczych***
moderowanie: **Agnieszka Golczyńska-Grondas** (Uniwersytet Łódzki), **Tatiana Kanasz** (Akademia Pedagogiki Specjalnej)

Paulina Bunio-Mroczek (Uniwersytet Łódzki), *Dzieciństwo w sytuacji uchodźstwa. Doświadczenie przymusowej migracji*
Monika Nowicka (Uniwersytet Civitas), *Między uchodźstwem, niepełnosprawnością a biedą. Wielowymiarowe wykluczenie uchodźców z Ukrainy z niepełnosprawnościami*
Joanna Stepaniuk (Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie), *„Te ostatnie pieniądze … ". Pozory bogactwa i taktyki przetrwania biedy w doświadczeniach kobiet z Ukrainy*

Sesja VI: ***Kryzys bezdomności – wyzwania i odpowiedzi systemowe***
moderowanie: **Marta Mikołajczyk** (Akademia Pedagogiki Specjalnej)**,**
Magda Prokopczuk (Akademia Pedagogiki Specjalnej)

Gajda Karolina (Uniwersytet Jagielloński), *Niepewność zamieszkania jako mechanizm kontroli w systemie wsparcia osób bezdomnych*

Jan Dezyderiusz Pol (Służba więzienna), *Halfway House - australijsko-polskie rozwiązania systemowe*
Magdalena Błaszczyk, Joanna Dytrych (Uniwersytet Łódzki), *Kiedy nie ma dokąd wrócić. Deinstytucjonalizacja, a mieszkańcy domów pomocy społecznej z doświadczeniem kryzysu bezdomności*
Emilia Wesołowska (Fundacja Ambulans z Serca), *Medycy ulicy w Polsce – między potrzebami zdrowotnymi a wyzwaniami systemowymi. Wyniki/wnioski ogólnopolskiego badania medycznych usług środowiskowych*

Sesja VII: ***Kultury biedy - społeczne i kulturowe aspekty ubóstwa w społecznościach marginalizowanych***
moderowanie: **Marcjanna Nóżka** (Uniwersytet Jagielloński); **Beata Nessel-Łukasik** (Akademia Pedagogiki Specjalnej)

Tomasz Rakowski (Uniwersytet Warszawski), *Kulturowa interpretacja ubóstwa - 25 lat później*
Arkadiusz Karwacki (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), *Konceptualizacje specyfiki środowisk popegeerowskich – między naukową eksplanacją a upraktycznionym stygmatem*
Maciej Jabłoński, Marta Konkol (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy), *Od wykluczenia z pamięci do niepewności jutra. Systemowy wymiar ubóstwa osób z niepełnosprawnościami i osób w kryzysie psychicznym*
Taras Hembik (Galeria Zachęta), *Od kryzysu do troski: Muzeum jako przestrzeń przynależności*
Karol Staszczyk (Uniwersytet Opolski), *Ubóstwo duchowe człowieka współczesnego w "Słowach" Paisjusza Hagioryty*

Sesja VIII*: (Post)penitencjarne aspekty ubóstwa*
moderowanie: **Marta Czapnik-Jurak** (Uniwersytet Warszawski);
Marta Cobel-Tokarska (Akademia Pedagogiki Specjalnej)

Anna Chmielewska (Akademia Pedagogiki Specjalnej), *Kultura ubóstwa wśród skazanych i byłych skazanych a kwestia powracania do przestępczości. Perspektywa kuratora sądowego*
Katarzyna Lenart-Kłoś (Katolicki Uniwersytet Lubelski), *Między celą a ulicą. Oblicza bezdomności okołopenitencjarnej*
Marzena Kaleta (Uniwersytet Jagielloński), *Ucieleśnione doświadczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego w biografiach kobiet z doświadczeniem kariery kryminalnej*
Patryk Kujan (Uniwersytet Bielsko-Bialski), *Od kontroli do zmiany. Trening mentalny w pracy kuratora sądowego*

15:30–15:50 Przerwa kawowa

15:50–17:00 Sesja plenarna II

„Modernizacja ubóstwa jako wyzwanie interdyscyplinarne" –
moderowanie: **prof. Stanisława Golinowska**

w dyskusji wezmą udział: **Paulina Bunio-Mroczek** (Uniwersytet Łódzki); **Paweł Kubicki** (Szkoła Główna Handlowa); **Dominik Owczarek** (Instytut Spraw Publicznych); **Julia Kubisa** (Uniwersytet Warszawski); **Agnieszka Golczyńska-Grondas** (Uniwersytet Łódzki); **Marta Mikołajczyk** (Akademia Pedagogiki Specjalnej); **Marcjanna Nóżka** (Uniwersytet Jagielloński); **Marta Czapnik-Jurak** (Uniwersytet Warszawski)

16.10.2026 – Dzień II

9:50–11:20 Równoległe warsztaty tematyczne

Warsztat 1: Jak badać biedę – warsztat metodologiczny
moderowanie: **Iwona Kudlińska-Chróścicka** (Uniwersytet Łódzki),
Magda Prokopczuk (Akademia Pedagogiki Specjalnej)

Warsztat 2: Jak wspierać osoby w kryzysie bezdomności?
moderowanie: **Marta Mikołajczyk** (Akademia Pedagogiki Specjalnej),
Marta Czapnik-Jurak (Uniwersytet Warszawski)

Warsztat 3: Języki ubóstwa – ćwiczenia z opowiadania o biedzie i wykluczeniu społecznym
moderowanie: **Katarzyna Górniak** (Politechnika Warszawska), **Mateusz Bieńkowski** (Akademia Pedagogiki Specjalnej)

Warsztat 4: Jak tworzyć lokalne programy przeciwdziałania wykluczenia społecznego – planowanie, wdrażanie, ewaluacja
moderowanie: **Arkadiusz Korycki , Olga Rumianowska** (Akademia Pedagogiki Specjalnej)

11:20–11:40 Przerwa kawowa

11:40–13:10 X edycja konkursu im. Prof. Elżbiety Tarkowskiej

Uroczystość wręczenia nagród w Jubileuszowej X edycji Konkursu im. Profesor Elżbiety Tarkowskiej połączona z sesją popularno-naukową pt. „Bieda w reporterskim i dziennikarskim opisie"

13:10–13:30 Przerwa kawowa

13:30–15:00 Sesja plenarna III

Dyskusja panelowa **„Działalność trzeciego sektora na rzecz zwalczania ubóstwa"** –
moderowanie: **prof. Ewa Leś; dr hab. Anna Ciepielewska-Kowalik, prof. ISP PAN**
w dyskusji udział wezmą: **Jakub Szewczyk** (MRPiPS), **Mirosława Widurek** (Stowarzyszenie „Dla Równości"), **Anna Czyżewska** (Federacja Mazowia)

Podsumowanie konferencji: **dr hab. Marek Rymsza, prof. UW**

15:00–16:00 Obiad

Komitet organizacyjny konferencji:

dr hab. Danuta Duch-Krzystoszek, prof. APS
dr hab. Beata Nessel-Łukasik, prof. APS
dr hab. Barbara Pasamonik, prof. APS
dr hab. Joanna Zalewska, prof. APS
dr Mateusz Bieńkowski
dr Paulina Bunio-Mroczek
dr Marta Cobel-Tokarska
dr Tatiana Kanasz
dr Marta Mikołajczyk
mgr Arkadiusz Korycki
mgr Magda Prokopczuk
mgr Zbigniew Rykowski

Komitet naukowy konferencji:

prof. Jolanta Grotowska-Leder
prof. Marek Krajewski
prof. Piotr T. Kwiatkowski
prof. Kazimiera Wódz
dr hab. Agnieszka Golczyńska-Grondas, prof. UŁ
dr hab. Arkadiusz Karwacki, prof. UMK
dr hab. Paweł Kubicki, prof. UW
dr hab. Anna Michalska, prof. UAM
dr hab. Marek Rymsza, prof. UW
dr hab. Ryszard Szarfenberg, prof. UW
dr Katarzyna Górniak
dr Alek Tarkowski

Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
Szczęśliwicka 40, Warszawa
www.aps.edu.pl

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej rok założenia 1922

Organizatorzy: **Finansowanie:** **Patron:**

Projekt finansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach Programu Wektory Nauki. Nr projektu: WNK/SP/0067/2025/01 / Kwota: 112 640,00 zł.